YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

14 päivänä kesäkuuta 2007 *

Asiassa C-246/05,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberster Patent- und Markensenat (Itävalta) on esittänyt 9.2.2005 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 10.6.2005, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Armin Häupl

vastaan

Lidl Stiftung & Co. KG,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit A. Tizzano, A. Borg Barthet (esittelevä tuomari), U. Lõhmus ja A. Ó Caoimh,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Fülöp,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 21.9.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Patentanwalt A. Häupl omasta puolestaan, avustajanaan Patentanwalt W. Ellmeyer,

– Lidl Stiftung & Co. KG, edustajanaan Patentanwalt H. Sonn,

– Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues, J.-C. Niollet ja A.-L. During,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään G. Braun, N. B. Rasmussen ja W. Wils,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.10.2006 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21.12.1988 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 89/104/ETY (EYVL 1989, L 40, s. 1; jäljempänä direktiivi) 10 artiklan 1 kohdan ja 12 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Häupl ja Lidl Stiftung & Co. KG (jäljempänä Lidl) ja joka koskee sellaisen tavaramerkin menettämistä, jonka haltija viimeksi mainittu on.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivin 89/104/ETY 10 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jos tavaramerkin haltija ei viiden vuoden kuluessa rekisteröintimenettelyn [päättymisen ajankohdasta] ole ottanut jäsenvaltiossa tavaramerkkiä tosiasialliseen käyttöön tavaroissa tai palveluissa, joita varten se on rekisteröity, tai jos tällainen käyttö on ollut viisi vuotta yhtäjaksoisesti keskeytyneenä eikä käyttämättä

jättämiseen ole pätevää syytä, tavaramerkkiin sovelletaan tässä direktiivissä säädettyjä seuraamuksia."

4 Direktiivin 12 artiklan 1 kohdan mukaan "tavaramerkki on julistettava menetetyksi, jollei sitä viiden vuoden yhtäjaksoisen määräajan kuluessa ole otettu jäsenvaltiossa tosiasialliseen käyttöön tavaroissa tai palveluissa, joita varten se on rekisteröity, eikä hyväksyttävää syytä merkin käyttämättä jättämiseen ole – –".

Kansainvälinen säännöstö

5 Tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevan 14.4.1891 tehdyn Madridin sopimuksen, jota on tarkistettu viimeksi Tukholmassa 14.7.1967 ja muutettu 28.9.1979 (jäljempänä Madridin sopimus), 3 artiklan 4 kohdassa todetaan seuraavaa: "[Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO)] kansainvälinen toimisto [jäljempänä kansainvälinen toimisto] rekisteröi viivytyksettä tavaramerkit, joista on tehty rekisteröintihakemus 1 artiklan mukaisesti. Rekisteröinnin päivä on kansainvälisen rekisteröintihakemuksen päivämäärä alkuperävaltiossa, edellyttäen, että kansainvälinen toimisto on vastaanottanut hakemuksen kahden kuukauden kuluessa tuosta päivämäärästä."

6 Marrakechissa tehdyn Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen liitteessä 1 C mainittu teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehty sopimus (jäljempänä TRIPS-sopimus) hyväksyttiin Euroopan yhteisön puolesta Uruguayn kierroksen monenvälisissä kauppaneuvotteluissa (1986–1994) laadittujen sopimusten tekemisestä Euroopan yhteisön puolesta yhteisön toimivaltaan kuuluvissa asioissa 22.12.1994 tehdyllä neuvoston päätöksellä 94/800/EY (EYVL L 336,

s. 1; jäljempänä TRIPS-sopimus). TRIPS-sopimuksen 19 artiklan 1 kohdassa mainitaan rekisteröidyn merkin käyttövelvoite seuraavasti:

"Mikäli rekisteröinnin voimassapitämiseksi edellytetään käyttöä, rekisteröinti voidaan kumota vasta vähintään kolmen vuoden pituisen käyttämättömyyden jälkeen, ellei tavaramerkin omistaja voi osoittaa sellaisen käytön esteenä olleita päteviä syitä. Tavaramerkin omistajan tahdosta riippumattomat olosuhteet, jotka muodostavat tavaramerkin käytön esteen, kuten tavaramerkillä suojattujen tavaroiden tai palvelujen tuontirajoitukset tai muut viranomaismääräykset, katsotaan hyväksyttäviksi perusteiksi käyttämättä jättämiselle."

Kansallinen lainsäädäntö

7 Itävallan tavaramerkkilain (Markenschutzgesetz 1970; BGBl. 260/1970; jäljempänä MSchG) 19 §:n mukaan "oikeus tavaramerkkiin syntyy päivänä, jolloin merkitseminen tavaramerkkirekisteriin suoritetaan (rekisteröinti). Suoja-aika päättyy kymmenen vuoden kuluttua rekisteröimiskuukauden päättymisestä".

8 MSchG:n 33 a §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Jokainen voi hakea vähintään viiden vuoden ajan Itävallassa rekisteröitynä olleen tai 2 §:n 2 momentin mukaisesti Itävallassa suojatun tavaramerkin menettämistä, jos

tavaramerkin haltija tai kolmas haltijan suostumuksella ei ole käyttänyt sitä tosiasiallisesti ja tavaramerkin ominaisuudessa Itävallassa tavaroissa tai palveluissa, joita varten se on rekisteröity (10 a §), menettämishakemuksen tekemistä edeltävien viiden vuoden kuluessa, ellei merkin haltija esitä käyttämättä jättämiseen pätevää syytä."

9 MSchG:n 2 §:n mukaan kyseistä lakia sovelletaan analogisesti tavaramerkkioikeuksiin, jotka on saatu Itävallan tasavallan aluetta varten kansainvälisten sopimusten perusteella.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Lidl on kuviomerkin ja sanamerkin "Le Chef DE CUISINE" haltija. Saksalainen perustana oleva tavaramerkki on ollut suojattu 8.7.1993 lähtien, ja kansainvälinen tavaramerkki – joka on rekisteröity myös Itävaltaa varten – 12.10.1993 lähtien. Kansainvälinen toimisto julkaisi viimeksi mainittua koskevan ilmoituksen 2.12.1993 ja antoi sen tiedoksi nimetyille sopimusvaltioille.

11 Lidl pitää valintamyymäläketjua, joka on toiminut Saksassa vuodesta 1973 lähtien. Itävallan ensimmäinen Lidl-valintamyymälä avattiin 5.11.1998. Vastaaja pitää kaupan tavaramerkillä "Le Chef DE CUISINE" varustettuja valmisruokia ainoastaan omissa myyntipisteissään. Ennen ensimmäisten itävaltalaisten valintamyymälöiden avaamista Lidl esitteli tuotteen yrityksensä sisällä, teki sopimukset tavarantoimittajiensa kanssa ja ryhtyi varastoimaan jo toimitettuja tavaroita.

12 MSchG:n 33 a §:n 1 momentin nojalla Häupl haki 13.10.1998 kyseisen tavaramerkin menetetyksi julistamista Itävallan tasavallan alueella sen käyttämättä jättämisen vuoksi. Hänen mukaansa mainitussa lainkohdassa säädetty viiden vuoden määräaika oli alkanut kulua heti suoja-ajan alkaessa 12.10.1993. Lidl vaati menettämishakemuksen hylkäämistä. Se väitti, että mainittu määräaika oli alkanut 2.12.1993 ja päättyi näin ollen vasta 2.12.1998. Viimeksi mainittuna ajankohtana se tarjosi kuitenkin jo myytäväksi riidanalaisella merkillä varustettuja tavaroita ensimmäisessä itävaltalaisessa valintamyymälässään. Se korosti lisäksi suunnitelleensa vuodesta 1994 lähtien liiketoimintansa laajentamista Itävallassa, mutta uusien myymälöiden avaaminen mainitussa jäsenvaltiossa oli viivästynyt "byrokraattisten esteiden" takia ja erityisesti toimilupien myöntämisen viivästymisen johdosta.

13 Nichtigkeitsabteilung des Patentamtes (Itävallan patenttiviraston mitättömyysosasto) julisti merkin olevan suojaamaton Itävallan tasavallassa 12.10.1998 lähtien. Lidl valitti tästä päätöksestä Oberster Patent- und Markensenatiin (patentti- ja tavaramerkkiasioita käsittelevä ylin jaosto).

14 Tässä tilanteessa Oberster Patent- und Markensenat päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko – – direktiivin 89/104/ETY 10 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että 'rekisteröintimenettelyn päättymisen ajankohdalla' tarkoitetaan suoja-ajan alkamisajankohtaa?

2) Onko [kyseisen] direktiivin 12 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että tavaramerkin käyttämättä jättämiseen on olemassa hyväksyttäviä syitä, kun tavaramerkin haltijan noudattaman yritysstrategian toteuttaminen viivästyy yritykseen nähden ulkoisista syistä, vai pitääkö tavaramerkin haltijan muuttaa yritysstrategiaansa voidakseen käyttää tavaramerkkiään ajoissa?"

Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta

15 Aluksi on selvitettävä, onko Oberster Patent- und Markensenat EY 234 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ja onko yhteisöjen tuomioistuin näin ollen toimivaltainen lausumaan sille esitetyistä kysymyksistä.

16 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa sitä, onko ennakkoratkaisua pyytävä toimielin EY 234 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin, mikä on pelkästään yhteisön oikeuden perusteella ratkaistava kysymys, yhteisöjen tuomioistuin ottaa huomioon useita seikkoja, joita ovat muun muassa toimielimen lakisääteisyys, pysyvyys, sen tuomiovallan pakottavuus, menettelyn kontradiktorisuus, toimiminen oikeussääntöjen soveltajana ja riippumattomuus (ks. mm. asia C-54/96, Dorsch Consult, tuomio 17.9.1997, Kok. 1997, s. I-4961, 23 kohta ja asia C-53/03, Syfait ym., tuomio 31.5.2005, Kok. 2005, s. I-4609, 29 kohta).

17 Tältä osin on – samoin kuin julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 25–29 kohdassa – arvioitava Itävallan patenttilain (Patentgesetz 1970, BGBl. 259/1970; jäljempänä Patentgesetz) säännöksiä.

18 Mainitun lain 74 ja 75 §:stä, joissa määritellään Oberster Patent- und Markensenatin toimivalta ja kokoonpano, ilmenee ensinnäkin, että kyseinen elin täyttää lakisääteisyyttä ja riippumattomuutta koskevat edellytykset. Kyseisen lain 74 §:n 9 momentissa säädetään lisäksi nimenomaisesti, että elimen jäsenet toimivat tehtävässään täysin riippumattomina ilman, että heitä sitovat mitkään ohjeet. Saman pykälän 6 ja 7 momentin mukaan jäsenten uudistettavissa oleva toimikausi on viisi vuotta ja se voi päättyä ennenaikaisesti ainoastaan erityisistä ja täsmällisesti määritellyistä syistä, joita ovat esimerkiksi Itävallan kansalaisuuden menettäminen tai oikeustoimikelpoisuuden rajoitus.

19 Oberster Patent- und Markensenatin pysyvyys voidaan johtaa Patentgesetzin 70 §:n 2 ja 3 momentista sekä 74 §:n 1 momentista, joissa säädetään, että kyseinen elin on toimivaltainen ratkaisemaan Nichtigkeitsabteilung des Patentamtesin ja Beschwerdeabteilung des Patentamtesin (Itävallan patenttiviraston valituslautakunta) päätöksistä nostetut kanteet ilman ajallista rajoitusta. Mainitun elimen toimivallan pakollisuus ilmenee samoista säännöksistä, sillä sen toimivalta ratkaista edellä mainitut kanteet on lakisääteinen, ja se ei ole luonteeltaan valinnaista.

20 Oberster Patent- und Markensenatissa käytävän menettelyn osalta Patentgesetzin 140 §:n 1 momentissa viitataan saman lain 113–127 ja 129–136 §:ään, joissa säädetään täsmällisesti menettelysäännöksistä, joista ilmenee, että mainittu elin soveltaa oikeussääntöjä ja että siinä käytävä menettely on kontradiktorista.

21 Edellä esitetyillä perusteilla Oberster Patent- und Markensenat on EY 234 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ja täten yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen vastaamaan ensin mainitun sille esittämiin kysymyksiin.

Ennakkoratkaisukysymysten arviointi

Ensimmäinen kysymys

22 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko direktiivin 10 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että "rekisteröintimenettelyn päättymisen ajankohdalla" tarkoitetaan suoja-ajan alkamisajankohtaa. Se pyrkii siis selvittämään, alkaako viiden vuoden määräaika, joka merkin haltijalle on asetettu merkin tosiasiallisen käytön aloittamiseksi, kulua hetkestä, jolloin kyseisen merkin suoja-aika alkaa.

23 Pääasian kantaja ja Itävallan hallitus katsovat, että rekisteröintipäivä eli ajankohta, jolloin suoja-aika Itävallan lain mukaan alkaa, vastaa direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua "rekisteröintimenettelyn päättymisen ajankohtaa".

24 Pääasian vastaaja, Ranskan hallitus ja Euroopan yhteisöjen komissio sitä vastoin ovat sitä mieltä, että "rekisteröintimenettelyn päättymisen ajankohdalla" ei tarkoiteta suoja-ajan alkamista vaan ajankohtaa, jolloin tutkintamenettely tästä menettelystä vastaavassa virastossa on päättynyt. Madridin sopimuksen mukaisen kansainvälisen rekisteröinnin yhteydessä rekisteröintimenettely ei voi päättyä ennen kuin määrä-

aika, joka kansallisilla viranomaisilla on suojan alustavan epäämisen toteamiseksi, on päättynyt tai nämä viranomaiset vahvistavat suojan lopullisesti.

25 Esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen vastaamiseksi on ensinnäkin korostettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella tavaramerkin kansainvälisellä rekisteröinnillä on yhtymäkohtia useisiin oikeusjärjestyksiin. Sovellettavaksi tulevat nimittäin ensinnäkin Madridin sopimuksen määräykset, joissa määritellään olennaisilta osin rekisteröinnin se osa, joka tapahtuu kansainvälisessä toimistossa, ja toisaalta kansalliset säännökset, joiden on oltava yhteisön oikeuden ja erityisesti direktiivin mukaisia. Tältä osin direktiivin 1 artiklassa säädetään, että sitä "sovelletaan kaikkiin – – tavaramerkkeihin, – – joiden kansainvälinen rekisteröinti on voimassa jäsenvaltiossa".

26 Lisäksi on täsmennettävä, että kuten direktiivin kolmannessa perustelukappaleessa todetaan, direktiivillä ei pyritä jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön täydelliseen lähentämiseen. Direktiivin viidennessä perustelukappaleessa korostetaan tältä osin seuraavaa: "Jäsenvaltiot saavat vapaasti säätää menettelystä, jota noudatetaan rekisteröityjen tavaramerkkien rekisteröinnissä, menettämisessä tai mitättömäksi julistamisessa; ne voivat esimerkiksi päättää tavaramerkin rekisteröintimenettelyn ja mitättömäksi julistamisessa noudatettavan menettelyn muodosta sekä siitä, tulisiko aikaisempiin oikeuksiin vedota rekisteröintimenettelyssä vai mitättömäksi julistamisessa noudatettavassa menettelyssä vai molemmissa menettelyissä, ja jos aikaisempien oikeuksien menettämisestä voidaan päättää rekisteröintimenettelyssä, ne voivat noudattaa menettelyä, jossa rekisteröintihakemusta vastaan voidaan tehdä väite, tai menettelyä, jossa tutkiminen tapahtuu viran puolesta, taikka molempia – –". Näistä direktiivin kohdista ilmenee täten, että sillä ei yhdenmukaisteta tavaramerkkien rekisteröinnin menettelyllisiä kysymyksiä.

27 Nämä seikat on otettava huomioon tulkittaessa direktiivin 10 artiklan 1 kohtaa. Tältä osin on huomattava, että mainitussa säännöksessä ei määritetä yksiselitteisesti käyttämisajan alkua eikä näin siinä säädetyn viiden vuoden määräajan alkamishetkeä. Mainitun kohdan sanamuodossa itse asiassa määritellään kyseinen alkamishetki suhteessa rekisteröintimenettelyyn eli siis sellaiseen alaan, jota direktiivillä ei yhdenmukaisteta. Kuten komissio väittää, tällaisen sanamuodon ansiosta kyseistä määräaikaa voidaan mukauttaa kansallisten menettelyllisten erityispiirteiden mukaisesti.

28 Tästä syystä jäsenvaltiot voivat vapaasti järjestää rekisteröintimenettelyn, ja niiden tehtävänä on täten päättää muun muassa siitä, koska menettelyn katsotaan päättyneen.

29 Näin ollen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansainvälisen rekisteröinnin osalta sen jäsenvaltion, jota varten rekisteröintihakemus on jätetty, on omien menettelysäännöstensä mukaisesti määritettävä hetki, jolloin rekisteröintimenettely päättyy.

30 Tästä syystä pääasian kantajan väitettä, jonka mukaan päivä, jolloin tavaramerkki merkitään rekisteriin, vastaa direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua "rekisteröintimenettelyn päättymisen ajankohtaa", ei voida hyväksyä. Tämä väite johtaa nimittäin siihen, että viimeksi mainittua säännöstä tulkitaan ainoastaan Itävallan menettelysäännösten valossa, vaikka mainitussa säännöksessä tarkoitetun ajankohdan määrittäminen voi edellisessä kohdassa esitetyistä syistä vaihdella kansallisten lainsäädäntöjen välillä.

31 Edellä esitetyistä syistä ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava siten, että direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu "rekisteröintimenettelyn päättymisen ajankohta" on määritettävä kussakin jäsenvaltiossa kyseisessä valtiossa voimassa olevien rekisteröintiä koskevien menettelysäännösten perusteella.

Toinen kysymys

32 Toisella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko direktiivin 12 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että tavaramerkin käyttämättä jättämiseen on olemassa hyväksyttäviä syitä, kun tavaramerkin haltijan noudattaman yritysstrategian toteuttaminen viivästyy yritykseen nähden ulkoisista syistä, vai pitääkö tavaramerkin haltijan tällaisessa tapauksessa muuttaa yritysstrategiaansa voidakseen käyttää tavaramerkkiään ajoissa.

33 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee tältä osin, että viivästys pääasiassa kyseessä olevalla tavaramerkillä varustettujen tavaroiden myytäväksi tarjoamisessa Itävallan markkinoilla johtui yhtäältä Lidlin strategiasta, jonka mukaan se tarjoaa kyseisiä tavaroita myytäväksi ainoastaan omissa myyntipisteissään, ja toisaalta siitä seikasta, että sen ensimmäisten itävaltalaisten valintamyymälöiden avaaminen viivästyi "byrokraattisten esteiden" takia.

34 Itävallan hallitus epäilee sitä, voidaanko tämä kysymys ottaa tutkittavaksi, koska se katsoo, että kysymys on muotoiltu äärimmäisen abstraktein termein ja että tosiseikkojen kuvaus ei ole riittävän konkreettinen.

35 Vaikka ennakkoratkaisupyynnössä todella esitetään ainoastaan lyhyt tiivistelmä toisen kysymyksen taustalla olevista tosiseikoista, kun taas pääasian osapuolet sitä vastoin ovat vedonneet lukuisiin tosiseikkoihin, tämä seikka ei kuitenkaan ole omiaan johtamaan esillä olevassa asiassa siihen, että kyseinen kysymys olisi jätettävä tutkimatta. Vaikka kansallisen tuomioistuimen esitys tosiseikoista onkin niukka, yhteisöjen tuomioistuin voi kuitenkin sen perusteella ymmärtää riittävällä tavalla kysymykseen liittyvän asiayhteyden kyetäkseen antamaan kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllisen vastauksen, jonka ansiosta viimeksi mainittu kykenee ratkaisemaan pääasian oikeudenkäynnin siten, että se ottaa huomioon kaikki tosiseikat, joiden arviointi kuuluu ainoastaan sille. Toinen kysymys on siis otettava tutkittavaksi.

36 Asiakysymyksen osalta yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt direktiivin 12 artiklan 1 kohtaa koskevat huomautukset ovat yhteneväisiä sikäli, että niissä pyritään antamaan käsitteelle "hyväksyttävät syyt" sellainen merkitys, että kyse on asianosaiseen yritykseen nähden ulkoisista tai sen tahdosta riippumattomista olosuhteista.

37 Pääasian kantaja täsmentää kuitenkin, että yritysstrategia itsessään ei voi koskaan muodostaa anteeksiantoperustetta ja että joka tapauksessa on syytä arvioida tavaramerkin haltijan konkreettista käyttäytymistä tilanteessa, jossa se kohtaa yritykseen nähden ulkoisia vaikeuksia.

38 Pääasian vastaaja puolestaan katsoo, että yritykseen nähden ulkoiset syyt, jotka viivyttävät taloudellisesti tarkoituksenmukaisen yritysstrategian toteuttamista, ovat hyväksyttäviä syitä tavaramerkin käyttämättä jättämiseksi.

39 Komissio katsoo, että hyväksyttävistä syistä tavaramerkin käyttämättä jättämiseksi ei ole kyse tilanteessa, jossa tavaramerkin haltijan noudattaman yritysstrategian toteutus – mikä yleensä on viimeksi mainitun päätettävissä oleva asia – on viivästynyt siihen nähden ulkoisista syistä, mutta kyseinen tavaramerkin haltija ei ole mukauttanut yritysstrategiaansa hyvissä ajoin.

40 Itävallan hallituksen mukaan hyväksyttävät syyt merkin käyttämättä jättämiseksi ovat olemassa, kun käyttämättä jättäminen johtuu vakavasti noudatetun yritysstrategian toteuttamisen viivästymisestä, joka on aiheutunut yritykseen nähden ulkoisista syistä kuten esimerkiksi oikeudellisista tai pakottavista taloudellisista syistä.

41 Ranskan hallitus väittää vielä, että "hyväksyttävillä syillä" on ymmärrettävä tarkoitettavan yrityksen tahdosta riippumattomia olosuhteita kuten julkisvallan määräyksiä tai ylivoimaisen esteen aiheuttamia tilanteita.

42 Aluksi on pohdittava, onko direktiivin 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä "hyväksyttävät syyt" tulkittava yhtenäisesti.

43 Sekä yhteisön oikeuden yhdenmukaisen soveltamisen periaate että yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että yhteisön oikeuden sellaisen säännön sanamuotoa, joka ei sisällä mitään nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen sisällön ja soveltamisalan määrittämiseksi, on normaalisti tulkittava itsenäisesti ja yhdenmukaisesti koko Euroopan yhteisössä (ks. vastaavasti asia C-287/98, Linster, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6917, 43 kohta ja asia C-40/01, Ansul, tuomio 11.3.2003, Kok. 2003, s. I-2439, 26 kohta).

44 Edellä mainitussa asiassa Ansul antamansa tuomion 31 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että direktiivin 10 ja 12 artiklassa tarkoitettua tavaramerkin "tosiasiallisen käytön" käsitettä on tulkittava yhtenäisesti. Direktiivin seitsemännestä, kahdeksannesta ja yhdeksännestä perustelukappaleesta, samoin kuin sen 10–15 artiklasta nimittäin ilmenee, että yhteisön lainsäätäjä on halunnut asettaa tavaramerkkioikeuksien säilyttämiselle saman tosiasiallista käyttöä koskevan edellytyksen kaikissa jäsenvaltioissa, jotta tavaramerkille annettava suoja ei vaihtele kulloinkin kyseessä olevan lain mukaan (em. asia Ansul, tuomion 27–29 kohta). Koska hyväksyttävien syiden tarkoituksena on mahdollistaa se, että tilanteet, joissa tavaramerkkiä ei ole tosiasiallisesti käytetty, voidaan hyväksyttävästi perustella merkin menettämisen välttämiseksi, näiden syiden tehtävä liittyy täten läheisesti tosiasiallisen käytön tehtävään niin, että "hyväksyttävien syiden" käsitettä koskevat samat yhdenmukaista soveltamista koskevat vaatimukset kuin tavaramerkin "tosiasiallisen käytön" käsitettä.

45 Tämän johdosta yhteisöjen tuomioistuimen on tulkittava yhdenmukaisesti direktiivin 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä "hyväksyttävä syy käyttämättä jättämiseen".

46 Tämä säännös koskee tilannetta, jossa tavaramerkki on rekisteröity mutta tavaramerkin haltija ei käytä sitä. Mikäli tilanne on näin viiden vuoden yhtäjaksoisen määräajan verran, haltija voi menettää oikeutensa, ellei se voi vedota hyväksyttäviin syihin.

47 On kuitenkin todettava, että kyseinen säännös ei sisällä mitään vihjettä siinä mainittujen "hyväksyttävien syiden" luonteesta tai ominaispiirteistä.

48 Myös TRIPS-sopimuksen, jonka osapuolena Euroopan yhteisö on, 19 artiklan 1 kohdassa käsitellään kuitenkin tavaramerkin käyttövelvoitetta ja syitä, joilla tavaramerkin käyttämättä jättämistä voidaan perustella. Mainitussa kohdassa kyseessä olevalle käsitteelle annettu määritelmä voi täten muodostaa tulkintaohjeen direktiivin yhteydessä käytettyä hyväksyttävien syiden vastaavaa käsitettä varten.

49 TRIPS-sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan nojalla käyttämättä jättämisen oikeuttavina pätevinä syinä pidetään tavaramerkin haltijan tahdosta riippumattomia olosuhteita, jotka muodostavat tavaramerkin käytön esteen.

50 Näin ollen on selvitettävä, minkätyyppiset olosuhteet muodostavat kyseisessä määräyksessä tarkoitetun tavaramerkin käytön esteen. Ei näet ole harvinaista, että tavaramerkin haltijan tahdosta riippumattomat olosuhteet vaikeuttavat jollain hetkellä kyseisen merkin käyttöönottamisen valmisteluja, vaikkakin useissa tapauksissa kyse on ratkaistavissa olevista vaikeuksista.

51 Tältä osin on mainittava, että direktiivin kahdeksannessa perustelukappaleessa todetaan, että "yhteisössä rekisteröityjen – – tavaramerkkien kokonaismäärän – – vähentämiseksi on tärkeää edellyttää, että rekisteröityjä tavaramerkkejä todella käytetään tai muuten ne menetetään". Tämän perustelukappaleen valossa on ilmeistä, että direktiivin 12 artiklan 1 kohdan systematiikan vastaista olisi se, että tavaramerkin käyttämättä jättämisen hyväksyttävien syiden käsitteelle myönnettäisiin liian laaja ulottuvuus. Edellä mainitussa perustelukappaleessa esitetty tavoite näet vaarantuisi, mikäli mikä tahansa este – olipa se kuinka vähäinen tahansa – joka on riippumaton tavaramerkin haltijan tahdosta, riittäisi oikeuttamaan tavaramerkin käyttämättä jättämisen.

52 Erityisesti, kuten julkisasiamies on perustellusti korostanut ratkaisuehdotuksensa 79 kohdassa, riittävää ei voi olla se, että pääasiassa mainitun kaltaiset "byrokraattiset esteet" eivät kuulu tavaramerkin haltijan valinnanvapauden piiriin, vaan näillä esteillä on lisäksi oltava välitön yhteys tavaramerkkiin jopa siinä määrin, että sen käyttö riippuu kyseisten hallintomuodollisuuksien päättymisestä.

53 On kuitenkin täsmennettävä, että esteellä ei välttämättä ole tehtävä tavaramerkin käyttöä mahdottomaksi, jotta sillä voitaisiin katsoa olevan merkkiin riittävän välitön yhteys, sillä tilanne voi olla näin myös, kun kyseisellä esteellä tehdään tavaramerkin käyttö kohtuuttomaksi. Mikäli este on sen luonteinen, että sillä vaarannetaan vakavasti tavaramerkin asianmukainen käyttö, ei voi olla kohtuullista edellyttää tavaramerkin haltijan kaikesta huolimatta käyttävän sitä. Näin ollen tavaramerkin haltijan ei esimerkiksi voitaisi kohtuudella edellyttää tarjoavan tavaroitaan myytäväksi kilpailijoidensa myyntipaikoissa. Tällaisissa tilanteissa ei vaikuta kohtuulliselta edellyttää, että tavaramerkin haltija mukauttaa yritysstrategiaansa, jotta kyseisen merkin käyttö kaikesta huolimatta olisi mahdollista.

54 Tämän johdosta ainoastaan esteitä, joilla on riittävän välitön yhteys tavaramerkkiin ja jotka tekevät kyseisen merkin käytön mahdottomaksi tai kohtuuttomaksi sekä jotka ovat riippumattomia tavaramerkin haltijan tahdosta, voidaan pitää kyseisen merkin käyttämättä jättämisen hyväksyttävinä syinä. Se, tekisikö yritysstrategian muuttaminen esillä olevan esteen ratkaisemiseksi kyseisen merkin käytön kohtuuttomaksi, on ratkaistava tilannekohtaisesti. Kansallisen tuomioistuimen, jonka ratkaistavaksi pääasian oikeusriita on saatettu ja joka ainoana voi huomioida merkitykselliset tosiseikat, tehtävänä on suorittaa edellä mainittu arviointi esillä olevassa oikeudenkäynnissä.

55 Edellä esitetyistä syistä toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että direktiivin 12 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että "hyväksyttävän syyn tavaramerkin käyttämättä jättämiseen" muodostavat esteet, joilla on välitön yhteys tavaramerkkiin ja jotka tekevät kyseisen tavaramerkin käytön mahdottomaksi tai kohtuuttomaksi sekä jotka ovat riippumattomia tavaramerkin haltijan tahdosta. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on näiden ohjeiden valossa arvioida pääasiassa kyseessä olevia tosiseikkoja.

Oikeudenkäyntikulut

56 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 21.12.1988 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 89/104/ETY 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu "rekisteröintimenettelyn päättymisen ajankohta" on määritettävä kussakin jäsenvaltiossa kyseisessä valtiossa voimassa olevien rekisteröintiä koskevien menettelysäännösten perusteella.

2) **Direktiivin 89/104 12 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ”hyväksyttävän syyn tavaramerkin käyttämättä jättämiseen” muodostavat esteet, joilla on välitön yhteys tavaramerkkiin ja jotka tekevät kyseisen tavaramerkin käytön mahdottomaksi tai kohtuuttomaksi sekä jotka ovat riippumattomia tavaramerkin haltijan tahdosta. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on näiden ohjeiden valossa arvioida pääasiassa kyseessä olevia tosiseikkoja.**

Allekirjoitukset